

Maria Q (Részlet)

[Látó, 2011. november]

Szindarab 5 felvonásban, 35 jelenetben

Szereplők

MARIA Q – Mara Vasziljeva
VIDKUN – VIDKUN Abraham Lauritz Quisling
ASJA – Alexandra Voronyina, VIDKUN első felesége
JOSEF T – JOSEF Terboven
ANNA – VIDKUN anyja
NATALJA – MARIA anyja
IRINA – ASJA anyja
Medve
Gyermek
Hét norvég hegy

Helyszínek

Erling Skjalgsonsgate, Frogner, Oslo, Norvégia. 1970 körül.
MARIA világa: múltja, jelene; Oroszország, Franciaország és Norvégia.
Egy orosz ortodox templom ikonokkal.
Harkovi katedrális, Akershus erődítmény, Notre Dame.
Gimle, a kormányzó rezidenciája a háború alatt.
VIDKUN Quisling urnája. Régi nagy mesterek olajfestményei, meissenai porcelánok, aranytojások stb., amiket orosz menekültektől vásárolt Quisling.
MARIA, VIDKUN halála után ANNAK Universizmus című vallási-filozófiai életművének gondozója.

Második rész: Párizs/Oslo

15. Jelenet – Petruska

Párizs 1923. ASJA szobája a Glaize panzióban. Kint esik. ASJA meztelenül Mayapozícióban alszik az ágyon, fején szőlőlevél koszorú. (Pablo Picasso modellje) Gyertyafény, az ágy mellett balettruha, Petruska-bábu. Lépések hallatszanak. VIDKUN és MARIA közeledik, mindkettőnél utazótáskák, kalapok. MARIA vállán rókaprém, s préműzsepek mindenütt a ruházatán. Harkovból jönnek. Asját szeretnék házasságtörésen csípni, hogy legalizálhassák saját egybekelésüket. MARIA megcsókolja VIDKUNT.
VIDKUN Na most megbizonyosodhatunk!
MARIA Meséld el neki azonnal, hogy összeházasodtunk. Elvégre a barátom.
VIDKUN belép a szobába. MARIA kint várakozik. VIDKUN elámul ASJA meztelen szépségén, megbabonázva ül le az ágy szélére. Nyújtja feléje a kezét.
VIDKUN ASJA! Megjöttem. ASJA, mindenem.
ASJA Pablo? Késő van...
Szünet
Pablo?
Tovább alszik.
VIDKUN ASJA nem rám várt!
VIDKUN kimegy Mariáért, együtt mennek vissza. MARIA felkapcsolja a lámpát. Együtt nézik a lassan ébredő Asját.
MARIA Ó, ASJA, kedvesem, úgy örülök, hogy látlak!
ASJA Jóságos ég! Ti itt? Végre!
A nyakukba ugrik.
Ó, hogy vártalak már benneteket! Végre, végre!
S te is, Marocska? Sikerült őt is kihozni? Igen! Látom, fantasztikus. Nagyezsda nem jött veletek?

MARIA A kislányoknak az anyjuk mellett a helye.
ASJA Az anyjuk mellett? Jó ég! De VIDKUN, VIDKUN, hogy voltál képes ennyi ideig magamra hagyni? Miért nem írtál? Semmit sem értek! De végre itt vagytok. Szerelmem, végre itt vagy!
MARIA Elmesélted, VIDKUN?
VIDKUN Nem, még nem.
MARIA Én... Mi... ASJA. Nahát, VIDKUN...
VIDKUN Bemutatom a... titkárnőmet.
ASJA Ügyes! Tudjátok, hogy néztek ki egymás mellett? Mint egy házaspár. Ha-ha! Marocska, hogy mertél együtt utazni a férjemmel? Nem illik! Ha-ha-ha.
MARIA Hiszen a titkárnője vagyok.
VIDKUN Ki az a Pablo?
ASJA Egy fantasztikus festő. Spanyol, nagyon tehetséges. Modellt állok neki, s fizetség fejében festeni tanít. Pablo? Valószínű már elment.
VIDKUN Jön, megy, amikor csak akar?
ASJA Persze. Szépnek találja a karomat.
VIDKUN És... rendben van ez így?
ASJA Lerajzol. Én vagyok Petruska, a szomorú baba.
VIDKUN Vagy mint Van Dyck meztelen lányalakjai...
ASJA Nem érted? Ez művészet! Tegnap 16 órát álltam, te értetlen.
VIDKUN Aha. Álltál. A művészet egyetlen célja a pázrás. Hoztam neked egy ajándékot. Firenzei régiség: Ajándék fiatal hitveseknek.
ASJA Mi ez? Bele kell bújni?
Egy erényöv kerül elő a kék szalaggal díszített csomagból.
VIDKUN Firenzei öv. Tetszik?
Feladja Asjára.
ASJA VIDKUN. Nem vagyok benne biztos, hogy azonos az ízlésünk... (Nézi magát a tükörben) Hogy kell ezt levenni?
MARIA VIDKUN...
VIDKUN Nem megmondtam, ASJA, mindig úgy viselkedj, mintha csak pár lépésre lennék tőled?
MARIA Olyan vagy, ASJA, mint egy gyerek. Most pedig VIDKUN elmesél neked egy fontos dolgot.
ASJA Mit akartok tőlem? Haza akarok menni! Miért kínoztok? Mit akartok tőlem? Nem is tudom, mit gondoljak. Ukrajna balettüdvöskéje voltam, de VIDKUN megtiltotta, hogy táncoljak. Most, hogy megjött, nem mehetek vele haza? Furcsa hírek jöttek Harkovból, hogy VIDKUN egy fiatal lánnyal sétált a folyóparton. Veled, MARIA?
VIDKUN A titkárnőm beköltözik hozzád. Valakinek vigyáznia kell rád, ASJA. Egy gyerek Párizsban, egyedül... Még ma este Örményországba kell utaznom.
Darabokra tépi Picasso Asjáról készített vázleteit, és szétszórja a padlón.
MARIA Micsoda? Nekem nem is szóltál. Itt kell laknom? Itt? Asjával? VIDKUN, mit jelentsen ez?
VIDKUN Itt maradsz Glaize asszony panziójában, amíg másképp nem döntök. Előbb Konstantinápolyba utazom. Amikor az embernek fontos ügyei vannak, egyesek itt értetlenkednek! Az asszony fogadjon szót az urának!
VIDKUN kimegy, MARIA utána fut.
MARIA Mit vársz tőlem, VIDKUN? Itt rostokoljak én is? Miért nem szóltál erről?
ASJA Inkább a lovas huszárok közül választottam volna? Akik büszkén lovagoltak le-fel ifjonti álmaimban az ablakom előtt.
VIDKUN Örülök, MARIA, hogy megértesz végre. Hamarosan találkozunk. Írok Asjának, még mielőtt vonatra ülök. Ha időm engedi. Talán hozzá tudjuk adni ehhez a festőhöz. Jó éjt, kincsem, szerelmem. ASJA alapjában véve jó kislány. Most tényleg szorult helyzetben vagyok. Ez nem a gyengeség jele, pedig valóban megrendít. Visszavonulok önmagamba, hogy találjak egy olyan archimedesi pontot, ahonnan újra elindulhatok. Légy jó és nagylelkű, MARIA!
MARIA VIDKUN! A feleséged vagyok!
VIDKUN Te az én fegyverhordozóm vagy, de a kard ki kardnak még nincs itt az ideje!
Pénzt ad Mariának, és elmegy.

16. Jelenet – Az erényöv

MARIA ASJA szobájába lép, s leül mellé az ágyra. ASJA felugrik, s a Petruskjából táncol egy jelenetet.
ASJA Ez jólesett. Hozz egy kis bort, Marocska, ott van a tálalón. Aztán velem kell jönnöd a drámaórára, aztán az Orosz Balett próbáira. Pablo remek díszleteket tervezett a társulatnak, tetszeni fog neked is. Előfordulhat, hogy kapok egy kis szerepet.
MARIA Ó, ASJA, milyen önálló életet élni?
ASJA Most kipróbálhatod. VIDKUN kutyául bánik velünk. Mindkettőnket becsapott. Nem látjuk újra soha. Párizs tele van hozzánk hasonlókkal. Hogy tudtad otthon hagyni a kis Nagyvezsdát?
MARIA Nem tudtam. A szívem otthon maradt. Küldünk pénzt, s később elhozzátjuk Norvégiába.
ASJA Csodás hangod van, szép vagy, Harkov legszebb lánya.
MARIA Harkové, igen.
ASJA Megvan! Sztravinszkij!
MARIA Ki az?
ASJA Zeneszerző. Te semmit sem tudsz? Az Orosz Balett komponistája. Énekelj neki, meglátod, leveszed a lábáról. Az orosz tavaszt hozod el neki... lágyan, mint az áldozati állat... egy hermelin...
MARIA Énekelni... igen. De hát... énekelni... nahát! Bár tudnék!
ASJA Elloptam az erényöv kulcsát. Ha-ha. Szabadíts meg, Marocska! Fura egy humora van VIDKUNnak. Ahányszor a hangodat említem, menekülsz, mint a vad.
MARIA Férjhez mentem. Nem tudtam ellenállni...

ASJA Kár! Férjhez mentél? Kihez? Talán egy olaszhoz? Bella mia! Pedig most akartalak bemutatni egy gazdag, fiatal ügyvédnek, itt lakik a panzióban.

MARIA Norvég.

ASJA VIDKUN, a Viking? Nem. Ne bolondozz! Mondd csak, nem tud Nagyvezsdáról?

MARIA A felesége vagyok, ASJA. Mary Quisling. Elintéztük a hivatalos ügyeket. VIDKUN mindent elintézett.

ASJA De hát én vagyok a felesége!

MARIA Itt vANNAK a papírok. Nézd meg!

ASJA Franciául. „Igazolás, Madame Mary Quisling, norvég állampolgár – ez lehetetlen – VIDKUN Quisling kapitánynak, a menekültügyi hivatal főparancsnokának a felesége...” Hiszen ez nem házasságlevél, Marocska, ez egy hamis dokumentum. Csalás áldozatai vagyunk!

MARIA Na és ez?

ASJA „Tisztelettel kérem az Útlevésosztály illetékesét, hogy feleségem, Mary Quisling számára beutazási engedélyt biztosítson Ausztriába, hogy Bécsben meglátogathasson...” Hát ez sem éppen házasságlevél.

MARIA Azt hiszed?

ASJA Ne játszd a hülyét! Még nem váltam el tőle. Szeret.

MARIA Nekem azt mondta...

ASJA A házasságunk – eddig – kutya közönséges házasság volt. ... Tudomásom szerint.

MARIA ... te csak egy fiatal lány vagy, akit így menekített ki a Szovjetből.

ASJA Nem, te vagy az a fiatal lány, akit így segített ki. Nemsokára elvisz Kristianiába. De én nem megyek. VIDKUN egy féreg...

MARIA Sajnálom. Engem visz majd magával.

ASJA Most viszont még itt vagyok Párizsban. Egészségedre!

MARIA kimegy a szobából, a másik ajtóban váratlanul megjelenik VIDKUN.

VIDKUN MARIA, vigyázz, mert ASJA Quislingnéként jelentkezett be.

ASJA MARIA épp most ment ki, hogy bejelentkezzen, mint Quislingné.

VIDKUN ASJA, édes ASJA! Az állomáson felfedeztem a vállamon a hosszú, szőke hajszáladat, s azonnal megértettem, hogy nem tudlak elhagyni. Szeretlek, kétséget kizáróan. Kicsim, most mit tegyek?

Megcsókolja.

ASJA Ne így! Már csókolni is elfeledtél? Ez az! Muszáj elutaznod?

VIDKUN Vigyázz magadra! S éjszaka ne mássz fel a Notre Dame tornyára!

Pénzt ad Asjának.

ASJA Ez jó ötlet. Párizs biztosan szebb a magasból.

MARIA belép.

VIDKUN Hűségeselek leszel, míg távol vagyok?

Lenyomja mindkettőjüket az ágy szélére.

Úgy látok benneteket magam előtt, mint két ünneplőbe öltözött, szépen fésült kislányt, akik a megmentő lovagjukat várják... Térdre borul előttük.

MARIA Ne feledd, VIDKUN, nekem aranydiadém illik a fejemre!

VIDKUN Biztosan van magyarázat arra, hogy miért hozok áldozatot ezért a két csodálatos, tiszta szűzért. Látom a szent olajat mindkettőtök homlokán, apám telemarki templomából.

ASJA Meg akartad mutatni nekem Párizst. Nem véletlenül érdeklődött az a fiatal, gazdag ügyvéd, hogy ki lehet a férjem. Két feleséggel. Most én vagyok az egyes számú, vagy mi van?

VIDKUN Hogy fogadkozik az ember, hogy sosem nősz meg. A bátyámnak tettem ígéretet, mikor a kishúgunk meghalt. Aztán közbeszól a vak sors, az ember feláldozza magát a becsület oltárán, s megnősz. Nem szerelemből, hanem tiszta emberieségből. Az a szörnyű a házasságban, hogy nem védőháló, hanem gyermekkeltető. Hogy utálok a macskákat.

ASJA vadul, kedvetlenül énekel.

Nem volt immár se fű, se fa, se fű.

Se fa.

Árva katona tonák, csóró katona-tonák.

To-nák.

Gennyes sebek, véresek, véresek.

Re-sek.

Halottak közt dül a medve, medve.

Du-dül.

Táncol, brummog, trappol rajtuk.

Raj-tuk.

VIDKUN Át kell költözni egy másik panzióba. Hívok egy taxit.

MARIA Mitől forrt fel így a hideg viking véred?

VIDKUN Szedelőzködj te is, MARIA!

Az asztalról szépítkezőszereket szór a papirkosárba.

Pakolj gyorsan, Alexandra! Beszállásollak benneteket egy másik panzióba, s talán lesz még annyi időm, hogy a Szajna-parton találjak egy könyvet Napóleonról. Shakespeare-ből és társaiból már elegendő van. Egy későbbi vonattal utazom csak.

ASJA Itt az ideje, hogy elmeséljem VIDKUNnak.

MARIA Nem, nem, bolond vagy? Még nincs itt az ideje. Majd én!

Zene. MARIA elcseni a Petruska-babát, a táskájába rejti.

17. Szín – A tengeren

Az ágy most viking hajó, ami Párizsiból az északi viking birodalomba szállítja a hercegnőket. VIDKUN, MARIA és ASJA ukrán

népviselőben áll a hajóorrban. Élvezik a friss tengeri szellőt. Hullámverés hangja, zene. Kitérül a Mindenszentek templomának ajtaja, a három Anya kántálva integet ki rajta.

Az Anyák Evezőcsapások a vízen
tartó villa vasa csikorog
pajzs feszül a veretes pajzsnak
amerre Vikingek hajóznak.

18. Jelenet – Hancúrozás az Anyák segédletével

Kitérül a Mindenszentek templomának ajtaja, megjelenik a három Anya. VIDKUN vállát lapogatják. Egészen szűk zakó, s kinőtt pantalló van rajta, surranó, parafasisak, hátán iskolatáska. ANNA, VIDKUN anyja, a lelkesfeleség lekapja VIDKUN sisakját, feláll egy székre, a sisakot a sétatöbje végén magasba emeli. Hegedű szól. VIDKUNt arra kényszerítik, hogy „halling”-táncot járjon, azt a bizonyos kalaplerúgós, ugrálósat.

ANNA VIDKUN Abraham Lauritz, úgy táncolsz, mint egy tehén!

MARIA és ASJA jönnek be, tapsolnak a zene ritmusára. VIDKUN reménytelenül próbálja lerúgni a bot végéről a kalapot. ASJA könnyedén odatáncol, s lerúgja. Elfut vele, VIDKUN utána. Végül összekapaszkodnak és táncolnak.

ANNA (tánc közben egy ismert norvég népdalt énekel)

VIDKUN (ellenkezik, de végül megadja magát)

MARIA is csatlakozik hozzájuk. Az ágyhoz táncolnak, összeölelkeznek, évődnek, hancúroznak, a három Anya csiklandozza, hergeli őket. VIDKUN közepén, kétoldalt ASJA és MARIA. A nők hasára a három Anya magasra tornyozva könyveket rak.

ANNA Kisfiam, te nagyra nőtt gyerek! Úgy elnézném, amikor lovakat ápolsz. Azt hiszem, a lovaglás fájó sebeket ejt rajtuk. Felhorzsolódik a bőrük, a sebet ki kell tisztítani, bekenni...

VIDKUN Igen, Anyám!

ANNA Gyakran gondolok rád, fiam, és imádkozom érted. Örülök, hogy hideg vízben mosakodtál, megkeményítetted magad.

A három Anya áldást int a fiatalokra, eltávoznak a virrasztásra. VIDKUN buzgón dolgozik az Universizmus című munkáján.

ASJA Szerelmem, kis VIDKUN.

MARIA Szerelmem, kis VIDKUN.

VIDKUN Nem titok, hogy a népben hatalmas erő szunnyad, csak fel kell szabadítanunk...

Egy beszédéhez jegyzetel. A nők lélegzetviasszafojtva hallgatják.

... fel kell szabadítanunk... nem a rosszra való hajlamot. A lehetetlent. Egyesíteni az összeegyeztethetlent. A sötétséget a világossággal. Vállalni kell a nehézségeket, Káin és Júdás szerepét.

MARIA Felőlem ott szeretkezhetek, ahol akartok, csak a kaukázusi szőnyegre vigyázzatok!

ASJA Ó, szegény Mariám!

Mindketten dűnnyögnek, énekelnek.

VIDKUN Ennek a danolászásnak, táncikálásnak, ennek a szerelmes vagdalkozásnak, vidámkodásnak-szomorkodásnak legyen vége már! Még rámeleg a karrierem.

MARIA VIDKUN, elfeledtél takarodót fűjni!

VIDKUN Valóban?

ASJA Lehet az rossz, ami jó?

ANNA mozdulatait, fejcsóválását utánozza.

MARIA Ó, igen, egyszer az életben a bárány is lehet farkas.

ASJA A mennyezetről egy lámpa lóg!

A mennyezetről egy lámpa lóg!

A mennyezetről egy lámpa lóg!

MARIA Mért ismételtetted folyton?

ASJA Ennyit tudok norvégul.

A mennyezetről egy lámpa lóg!

A mennyezetről egy lámpa lóg!

A mennyezetről egy lámpa lóg!

MARIA úgy tesz, mintha aludna. ASJA a sötétben táncol, odasiklik VIDKUN mellé, csendben kiterítik a felgöngyölt kaukázusi szőnyeget. MARIA kilopózik a szobából, egy vödör vízzel tér vissza. Megáll a szerelmeskedő pár fölött, s lassú folyamban rájuk eresztí a vizet.

MARIA Ukrajnában az üzekedő kutyákat választjuk így szét.

A három Anya táncolva érkezik a szobába, jó reggelt kívánnak az ifjú párnak. A két orosz Anya ANNA mozdulatait ismételteti, mintha egy kisbabát tanítanának jární, énekelnek.

Anyák Bal lábat a jobb után, jobb a bal után.

Így mennek a kisbabák, végig az utcán.

Bal lábat a jobb után... nem tudom tovább...

VIDKUN Anyám, most már egyre jobban meg vagyok győződve arról, hogy vagy van élet a halál után, vagy nincs, s hogy személyes ügy-e vagy mégsem – s ha személyes, akkor vagy tudatos vagy épp ellenkezőleg!

MARIA Kelj már fel, te filozófus!

VIDKUN Vagyis négy lehetőség van:

Felkászálódik a szőnyegről.

1. Nincs élet a halál után.

2. Van élet a halál után.

3. Személyes és tudatos.

4. Személytelen és tudattalan.

ANNA Ó, az én csodálatos gyermekem!

18. Jelenet – Fényképezkedés az erkélyen

VIDKUN tologatja a székeket, leülteti Asját és Mariát, beállítja őket a fényképezkedéshez.

MARIA Menj innen! Utazz már el! El innen! Messze. Hagyj el minket, távozz a köreinkből! Jegyet veszek az első vonatra. Ennek az örütségnek véget kell vetni. Nevetnek rajtunk. Itt jön VIDKUN Quisling a nővel, két orosz feleséggel.

VIDKUN Fogjátok meg egymás kezét! Így ni. Húzódjatok kicsit közelebb!

„Szénfekete szemű hölgy emitt.

Aranyszalagos hajú a másik.

Szívemet rabolták,

bűnüket szenvedik.”

ASJA Nekem írtad, VIDKUN?

VIDKUN Szent Olav király írta.

ASJA Szent Olav, na persze.

VIDKUN Mosolyogni!

MARIA Na, vidd arrébb azt a helyes kis fenekedet, ASJA! Kétféle parfüm egy erkélyen, fúj! Na, menj már! Ki hagyta itt ezt a koszos bugyit? Darabokra tépem a szerződésünket. Nem vagy a barátnőm többé! Elkényeztetett gyerek, menj vissza Ukrajnába! Két királynő felesleges.

ASJA Nincs kedved feltenni egy lemezt, hogy jobb hangulatunk legyen? Meséltél már VIDKUNnak a kis Nagyezsdáról?

MARIA Rengeteget.

Feltesz egy hawaii lemezt.

ASJA Azt is, hogy a te gyereked?

MARIA Majd... egyszer azt is elmesélem... nem kell mindent kitalálni...

ASJA Hogy bírtad megtenni?

MARIA Birtam. Bírom...

ASJA Egy percre sem tudnék elszakadni a gyermekemtől. Elvesztettem az emberekbe vetett hitem...

VIDKUN Szépek vagytok így együtt!

MARIA Amint eltűnsz az életünkből, visszatér megint a VIDKUN iránti bizalmam. Minden nap igyekszem, hogy csak egy kicsivel is több bizodalمام legyen iránta. Nincs jogom kételkedni benne. S nincs jogom nem hinni. Nem hagyom, hogy a másé legyen. Nem osztokzodom veled. Az élet nem nyitott könyv. A lapok szorosan egymáshoz simulnak.

ASJA Holnap reggel Franciaországba utazom. Most boldog vagy?

MARIA Elutazol?

ASJA Csak egy rövid időre. Nice-be. VIDKUN ötlete volt. Igaz, VIDKUN? Adott egy zsák pénzt. Na jó... eleget.

MARIA Ne utazz el! Kivel fogok társalogni?

ASJA Csak rövid időre megyek. Azt hittem...

MARIA Rám hagysz mindent? Egyedül rám? VIDKUN unalmas fráter. Öreg festmények között.

ASJA Épp az imént üztél el, Marocska. Tudod, hogy mit mondott nekem VIDKUN Párizsban? „Rettenetes dolgot követtem el, a vesztembe rohanok. Semmi nem fűz Mariához, s neked is fájdalmat okozok, nem tudom, hogy fogok kilábalni ebből.” Az ölemben szipogott, mint egy gyerek. Szomorú sírni látni egy erős, meglelt férfit.

MARIA Elhagytok, mindenki magamra hagy, nem értem. ASJA, kedvesem, ASJA, maradj velem!

ASJA Ez csak egy rossz álom.

MARIA Akkor veled megyek. ASJA, édes, ne utazz el!

VIDKUN Egy aprócska mosolyt, hölgyeim!

VIDKUN újabb fényképeket készít.

ASJA Nézz rá, nézd meg jól! Láttál már valakit így „ülni” egy hawaii dallamra?

MARIA Hát nem aranyos, ahogy ott ül s „nézi” a zenét?

ASJA Én kés és fegyver nélkül is tudok ölni.

MARIA Benne vagyok, ASJA, csak ne utazz el!

VIDKUN Egy aprócska mosolyt, hölgyeim!

Újabb villanás, a fénykép elkészült, hawaii ritmusok a felhúzható gramofonból. MARIA VIDKUN lábához heveredik, csókolgatja a cipőjét. ASJA kapkodva összeszed néhány ruhadarabot, fehérneműt, egy utazótáskába gyömöszöli, s elviharzik anélkül, hogy VIDKUN észrevenné.

MARIA Ne felejtse el, ASJA, a hajamba illik az aranydiadém...

Oslo, 2011.

Kovács Katáng Ferenc fordítása

Cecilie Løveid 1951-ben született norvég multiművész. Bergenben élt sokáig, majd Oslóban, és az utóbbi évtizedben Koppenhágában. Most újra visszatér Norvégiába, Bergenbe. Ír prózát, verset, színdarabot, rádiójátékot, operalibrettót. Ismertek performansz jelenetei. Számtalan irodalmi díjban részesült, amiből kiemelkedik a Prix Italia-díj egy rádiójátékért és az Ibsen-díj

egy Brand-adaptációért.

Kategória: vers, próza

Denumire autor: Cecilie Loveid

Látó Szépirodalmi Folyóirat